

Sygn. akt V KK 505/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Adam Roch

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 7 lutego 2023 r.

w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

sprawy **R. G.**

skazanego z art. 200 § 1 k.k.

z powodu kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 21 listopada 2014 r., sygn. akt IV Ka 587/14

częściowo zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego Opocznie

z dnia 27 sierpnia 2014 r., sygn. akt II K 352/14

uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej utrzymania w mocy orzeczenia o środku karnym w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej – i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

R. G. został oskarżony o to, że „w okresie od 19 grudnia 2013 roku do 27 marca 2014 roku w O., woj. [...], działając z góry powziętym zamiarem w krótkich odstępach czasu, kilkakrotnie obcował płciowo z małoletnią L. R. poniżej 15 lat, tj. o przestępstwo z art. 12 kk w zw. z art. 200 § 1 kk”.

Sąd Rejonowy w Opocznie wyrokiem z dnia 27 sierpnia 2014 r., sygn. akt II K 352/14:

1. oskarżonego R. G. uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu w akcie oskarżenia czynu, a wyczerpującego dyspozycję „art. 12 kk w zw. z art. 200 § 1 kk” i za to przestępstwo, na mocy art. 200 § 1 k.k., skazał go na karę 2 lat pozbawienia wolności;
2. na mocy art. 69 § 1 i 2 k.k. oraz art. 70 § 2 k.k. wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności warunkowo zawiesił na okres 5 lat próby;
3. na mocy „art. 41a § 1 kk” orzekł „wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej L. R. na odległość 10 m”;
4. na podstawie art. 73 § 2 k.k. oddał oskarżonego w okresie próby pod dozór kuratora sądowego;
5. zwolnił oskarżonego od ponoszenia kosztów i opłat sądowych w sprawie.

Apelację od ww. wyroku Sądu Rejonowego w Opocznie wniósł prokurator, zaskarżając to orzeczenie „w całości na niekorzyść oskarżonego”.

Skarżący zarzucił naruszenie:

1. art. 41a § 4 k.k. poprzez jego niezastosowanie przy wymierzaniu środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej, a zastosowanie, jako podstawy prawnej środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej, jedynie art. 41a § 1 k.k.;
2. art. 343 § 4 k.p.k., art. 394 § 1 i 2 k.p.k., art. 410 k.p.k. poprzez nieujawnienie na posiedzeniu, po uwzględnieniu wniosku prokuratora w trybie art. 335 § 1 k.p.k., dowodów w postaci zeznań małoletniego świadka L. R. oraz świadków H. P. , M. F., podczas gdy sąd I instancji ustalając stan faktyczny w tej sprawie i oceniając zebrane dowody, powołał się na ww. nieujawnione dowody i je ocenił.

Wskazując na te zarzuty, prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim – po rozpoznaniu apelacji prokuratora – wyrokiem z dnia 21 listopada 2014 r., sygn. akt IV Ka 587/14:

1. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że *„podstawę prawną środka karnego orzeczonego w punkcie 3 uzupełnił o art. 41a § 4 kk”;*
2. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy;
3. zwolnił oskarżonego od wydatków poniesionych przez Skarb Państwa w postępowaniu odwoławczym.

W dniu 21 listopada 2022 r. (data prezentaty) Prokurator Generalny wniósł do Sądu Najwyższego kasację od ww. wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim, zaskarżając ten wyrok *„w zakresie utrzymującym meriti w mocy orzeczenie o środku karnym z art. 41 a § 1 k.k., na korzyść oskarżonego R. G.”.*

Skarżący zarzucił *„rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu przeprowadzenia należytej kontroli odwoławczej wyroku Sądu I instancji, w tym rozpoznania sprawy poza granicami zaskarżenia i zarzutów postawionych w apelacji prokuratora wywiezionej na niekorzyść oskarżonego, a także niezależnie od jej kierunku, co w konsekwencji doprowadziło do utrzymania meriti w mocy rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego w zakresie środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej, mimo iż zapadło ono z rażącą obrazą przepisów prawa materialnego, tj. art. 43 § 1 k.k. w zw. z art. 41a § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2b k.k., polegającą na orzeczeniu wobec oskarżonego R. G. środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej L. R. na odległość 10 metrów, bez wskazania okresu obowiązywania tego środka, podczas gdy przepis art. 43 § 1 k.k. wskazuje, że zakazy wymienione w art. 39 pkt 2 - 2b k.k. orzeka się w latach, od roku do lat 15, co obliguje sąd do określenia czasookresu obowiązywania środka karnego”.*

Podnosząc powyższe, skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesiona kasacja jest oczywiście zasadna, dlatego została uwzględniona na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Zgodnie z art. 41a § 1 k.k. – zarówno w brzmieniu obecnym, jak też obowiązującym w dacie wyrokowania w niniejszej sprawie w obu instancjach – sąd może (mógł) orzec m.in. zakaz zbliżania się do określonych osób w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym zwłaszcza przemocy wobec osoby najbliższej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r.: „w *tym* *przemocy przeciwko osobie najbliższej*” – uwaga SN). Orzekając zakaz zbliżania się do określonych osób, sąd wskazuje odległość od osób chronionych, którą skazany obowiązany jest zachować (art. 41a § 4 k.k.). Natomiast w myśl art. 43 § 1 k.k., jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wymieniony w art. 39 pkt 2b k.k. zakaz zbliżania się do określonych osób orzeka się w latach, od roku do lat 15.

Analiza zapadłych w niniejszej sprawie wyroków wykazuje, że sądy obu instancji, tj. sąd *a quo* orzekając wobec oskarżonego R. G. zakaz zbliżania się do pokrzywdzonej, jak też sąd *ad quem* rozstrzygając reformatoryjnie w przedmiocie tego zakazu poprzez uzupełnienie podstawy prawnej jego stosowania o przepis art. 41a § 4 k.k. – zaniechały określenia czasu trwania rzeczzonego środka karnego. Mimo, że naruszenie przepisu art. 43 § 1 k.k. nie stanowiło przedmiotu apelacji oskarżyciela publicznego, to organ odwoławczy wymienione uchybienie sądu *meriti* powinien dostrzec z urzędu, korygując je na mocy art. 440 k.p.k. Przepis ten stanowi bowiem, że jeśli utrzymanie orzeczenia w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe, podlega ono niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów zmianie na korzyść oskarżonego albo uchyleniu w sytuacji określonej w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. Nie ulega wątpliwości, że bezterminowe orzeczenie środka karnego z art. 39 pkt 2b k.k. – a zatem z rażącym naruszeniem dyspozycji zawartej w art. 43 § 1 k.k. – w sposób rażąco niesprawiedliwy kształtuje niekorzystną dla skazanego sytuację, w której czas stosowania tego zakazu pozostaje nieznany, co w konsekwencji stanowi też okoliczność relewantną dla instytucji zatarcia skazania, które to zatarcie – zgodnie z art. 107 § 6 k.k. – nie może nastąpić przed wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem wykonania środka karnego.

Według konsekwentnie prezentowanej przez Sąd Najwyższy linii orzecniczej omawiany brak nie może być konwalidowany w ramach postępowania wykonawczego na podstawie art. 13 § 1 k.k.w. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 14 października 2014 r., III KK 124/14; 30 marca 2015 r., II KK 75/15; 15 listopada 2017 r., IV KK 284 /17). Jednocześnie – jak trafnie stwierdzono w judykaturze Sądu Najwyższego – brak jest też podstaw do przyjęcia, że skoro w wyroku nie określono czasu trwania środka karnego, to należy go zastosować w jak najkrótszym możliwym terminie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 10 sierpnia 2017 r., III KK 307/17; 17 września 2015 r., III KK 299/15).

Konkludując, skoro odnotowana wyżej rażąca obraza prawa materialnego pod postacią art. 43 § 1 k.k. nie została dostrzeżona i usunięta przez sąd odwoławczy, to w niniejszej sprawie doszło jednocześnie – w toku kontroli instancyjnej – do rażącego naruszenia prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., albowiem organ *ad quem* powinien zbadać zaskarżone rozstrzygnięcie także poza granicami środka odwoławczego (apelacji oskarżyciela publicznego). Stwierdzone uchybienia bezspornie mają charakter rażący i jednocześnie – z przyczyn wskazanych powyżej – istotnie wpływają na treść orzeczenia.

W tej sytuacji należało uchylić wyrok w zaskarżonej części i w tym zakresie przekazać sprawę Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Organ ten, uwzględniając przepis art. 440 k.p.k., w oznaczonej części dokona kontroli instancyjnej wyroku sądu *meriti* w kontekście dyspozycji przepisu art. 43 § 1 k.k., bacząc jednocześnie, by ustalony czas trwania rzeczonoego środka karnego mieścił się w granicach przewidzianych przez przepisy prawa materialnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.